

BIO-PSYKO-SOSIAL -en aktuell modell for dere?

Lena Lande Wekre, overlege
Taran Y Blakstvedt, psykolog
Lise Jensen, sosionom

Nasjonalt senter for sjeldne
diagnoser – enhet Sunnaas

Hva kjennetegner en sjelden tilstand?

- ❖ høy kompleksitet,
- ❖ usikker prognose,
- ❖ begrenset kunnskapsgrunnlag
- ❖ betydelig variasjon i uttrykk

Hva ligger i en slik modell?

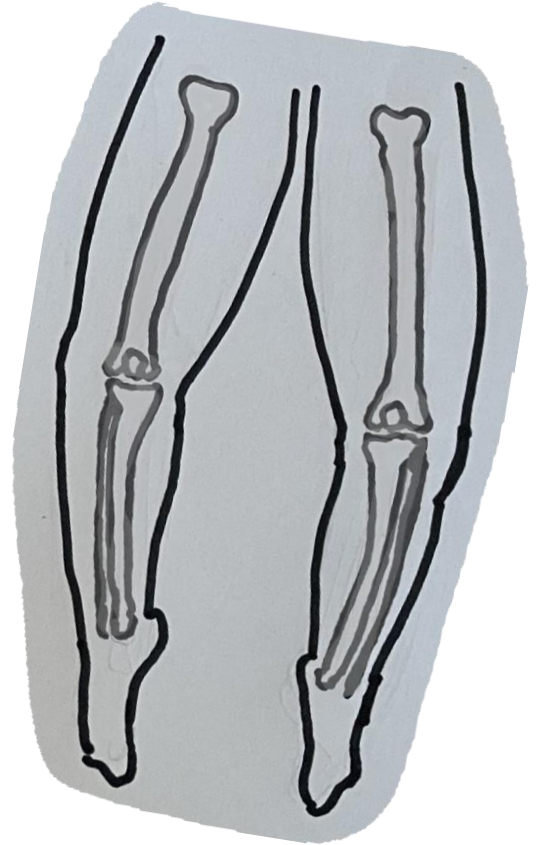
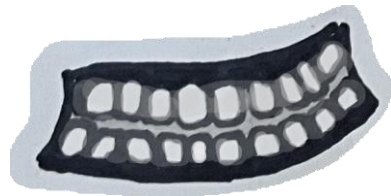
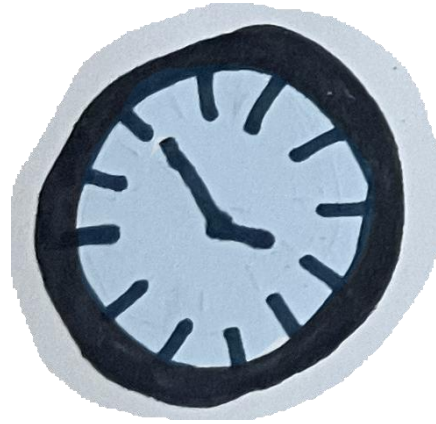
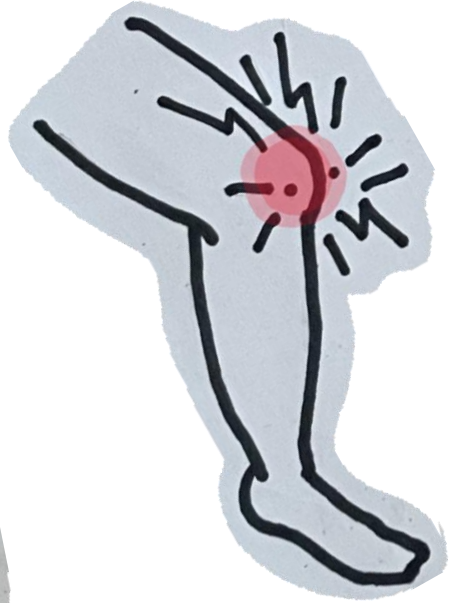
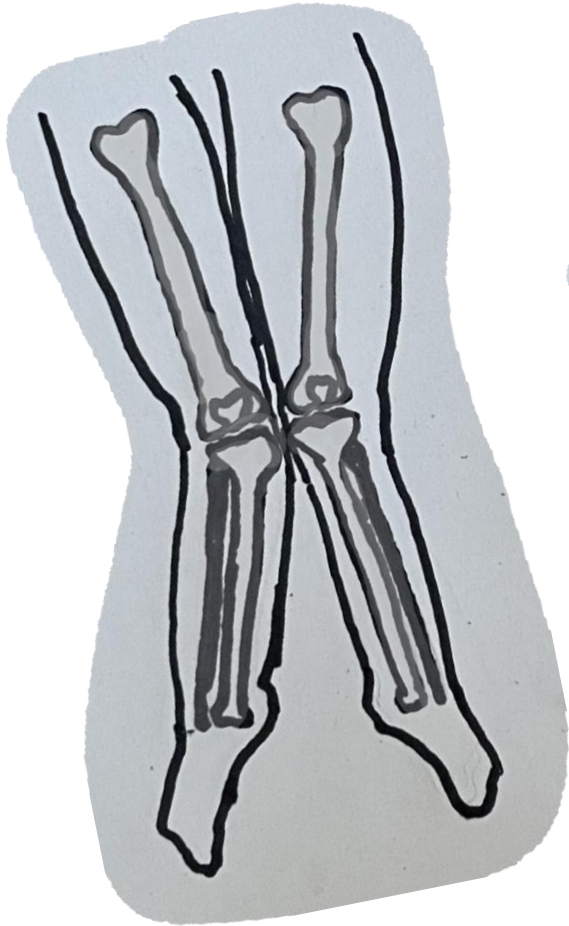
- ❖ Modellen gir et helhetlig rammeverk for forståelse og oppfølging av personer med kompliserte og sjeldne tilstander
- ❖ Integrerer biologiske, psykologiske og sosiale faktorer i én samlet forståelse av personens funksjon, symptombilde og behov for tiltak

Biologisk dimensjon

- ❖ Den primære, ofte genetiske eller utviklingsrelaterte tilstanden
- ❖ Kompliserende «tilleggssykdommer/- symptomer» (nevrologisk, immunologisk, hormoner, smerter)
- ❖ Uforutsigbart sykdomsforløp (hva skjer med økende alder?)
- ❖ Manglende sammenheng mellom funn og symptomer

Biologiske faktorer danner ofte et nødvendig, men utilstrekkelig forklaringsnivå for personens samlede funksjon

BIOLOGISKE DIMENSJONER

Psykologisk dimensjon

- ❖ Langvarig diagnostisk usikkerhet
 - ❖ Opplevelse av ikke å bli forstått
 - ❖ Tap av tidligere funksjon, rolle og/eller identitet
 - ❖ Risiko for angst, depresjon, katastrofetenkning eller hjelpeløshet
 - ❖ Uforutsigbarhet og manglende kontroll
- **meningsfulle responser på vedvarende belastning**

PSYKOLOGISKE DIMENSJONER

Sosial dimensjon

Særlig fremtredende ved sjeldne tilstander:

- ❖ Begrenset kunnskap i helsevesen og hjelpeapparat
- ❖ Mangelfull tilrettelegging i arbeid, utdanning og hverdagsliv
- ❖ Risiko for sosial isolasjon og marginalisering
- ❖ Belastning av familie og nærpersoner

Sjeldne tilstander :

- ❖ Gjentatte behov for å «forklare diagnosen»
- ❖ Kamp for legitimitet og rettigheter
- ❖ Avhengig av tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid

SOSIALE DIMENSJONER

Ved FD/MAS og XLH er det tydelig gjensidig påvirkning mellom dimensjonene:

- Biologiske smerter og deformiteter → psykisk stress, redusert mestring
- Psykologisk belastning → økt smerteopplevelse, redusert energinivå
- Manglende sosial tilrettelegging → vedvarende funksjonstap uavhengig av medisinsk behandling

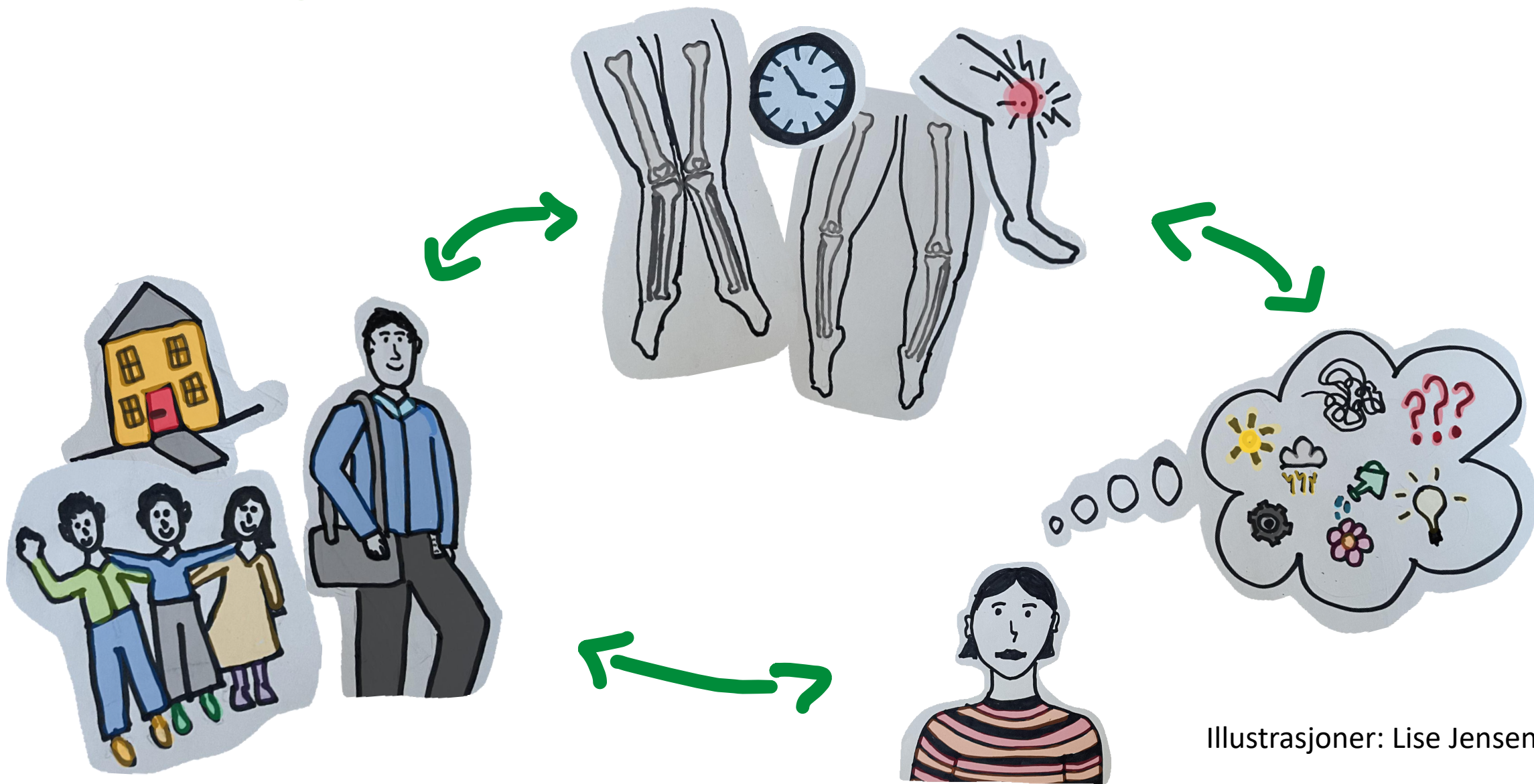
Forverring i én dimensjon kan gi uforholdsmessig stor effekt på total fungering.

Hvordan brukes den bio-psyko-sosiale modellen i tverrfaglig samarbeid?

- ❖ **felles språk** mellom faggrupper
- ❖ **struktur for helhetlig vurdering**
- ❖ **verktøy for å koordinere tiltak rundt samme mål:**
 - ❖ **pasientens funksjon og livskvalitet**

I stedet for parallelle vurderinger (hver faggruppe «sitt spor»), brukes modellen til å samle innsatsen rundt det **overlappende feltet i midten**.

«Alt henger sammen med alt»

Illustrasjoner: Lise Jensen